

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Kvinnornas ö Kihnu samlade Europas öbor

Prost, Pia

Published in:
Skärgård

Published: 01/12/2022

Document Version
Accepted author manuscript

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Prost, P. (2022). Kvinnornas ö Kihnu samlade Europas öbor. *Skärgård*, (4/2022), 42-48.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202301316604>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Kvinnornas ö Kihnu samlade Europas öbor

Text: Pia Prost

Den lilla ön Kihnu, Kynö på svenska, kallas ibland för det sista matriarkatet i Europa. Kommundirektörerna har alltid varit män, men det är kvinnorna som ser till att samhället blomstrar. Här höll den europeiska öföreningen ESIN sitt årsmöte i början av september.

Kihnu är en säregen blandning av gammalt och nytt. Så säregen att ön har upptagits på Unescos lista över mänsklighetens immateriella kulturarv. Kulturarvet omfattar bland annat hantverk, dans och lekar, den kalevalametriska runosången, bröllopstraditionerna och den kännpaka klädedräkten. Sinnebilderna av Kihnu är kvinnorna som med fladdrande rödrandiga kjolar gasar förbi på sina gamla ryska armémotorcyklar med sidovagn. För här är det bokstavligen kvinnorna som driver samhället framåt.

Under århundraden har männen på Kihnu tillbringat en stor del av tiden till sjöss för att fiska och jaga säl. Kvinnornas roll på ön blev därför stark i alla aspekter av livet på land, bortom de traditionella könsrollerna. Kvinnorna skötte inte bara hemmet utan hela gården, tog hand om höns, får och kor, tillverkade kläder, reparerade traktorer och skötte diverse samhällliga uppdrag. Detta ösamhälle har överlevt tack vare kvinnors styrka och motståndskraft.

Numera jobbar männen fortfarande borta från Kihnu veckor i streck, främst på byggen eller som sjömän. Kvinnorna bär ansvaret för jordbruk, barnuppfostran, utbildning och det dagliga livet som också innebär att vårda öns traditioner. De sköter fyren, leder gudstjänster och klär ut sig till jultomte den 24 december.

Med en yta på 16,8 km² är Kihnu den största ön i Rigabukten och den sjunde största ön i Estland. Den är en av de fyra små kommunerna i Estland som återstår sedan förvaltningsreformen 2017, då kommuner med befolkningar under 5000 slogs samman till större enheter. De tre andra små kommunerna är också små öar: Vormsi, Muhu och Ruhnu.

När ett tjugotal personer från ESIN, *European Small Islands Federation*, besöker ön i början av september får vi under den första dagen kravla upp på två lastbilsflak och blir guidade runt ön av **Mare Mätas**. Mare är en av Kihnus mest tongivande kvinnor, historielärare, verksamhetsledare för *Kihnu Cultural Space Foundation*, författare av boken *Minu Kihnu* och fyrabarnsmor. Den perfekta guiden alltså. Hon är – liksom alla andra kvinnor på ön – klädd i

sin traditionella klädsel, men dagen till ära har hon valt ett förkläde för fest. Hon har över 200 stycken att välja mellan.

Mare berättar att hon för att bättre smälta in inte så ofta klär sig i den traditionella klädseln när hon besöker fastlandet. Men på ön är det vardagsklädsel som gäller, utan undantag. Personalen på dagisgården, fyrvaktaren, bonden som tittar till sina kor ute i hagen, alla är de klädda i den vävda, rödrandiga kjolen och huckle. Ju festligare tillfälle, desto mera rött. Om man är inne i en sorgetid använder man först en svart och senare en blårandig kjol, men det röda kantbandet finns alltid med.

Medan vi körs mellan Kihnus fyra byar Linaküla, Lemsi, Rootsiküla och Sääre, berättar Mare att 700 personer är skrivna på ön medan cirka 400 bor här året runt. Ön tar emot över 30 000 turister per år. Här finns ett fåtal asfalterade vägar, två små matbutiker, ett museum, en kyrka och en grundskola med 36 barn, vilket är en minskning från över 100 barn för några år sedan.

Något av det mest fascinerande på ön är bröllopen. Bröllopsfirandet baserar sig på klanallianser och äger rum under flera dagar, med traditioner som går tillbaka till förkristen tid. Om både brud och brudgum är Kihnubor firas det fortfarande på det traditionella sättet och om man som Mare har flera döttrar gäller det att ligga i, eftersom bruden ska medföra en kista med hantverk till brudgummens alla släktingar och till alla som hjälper till under bröllopsceremonierna. De två släkterna sjunger omväxlande sånger för den blivande bruden: brudens familj klagosånger om att bruden ska stanna kvar hos dem, brudgummens om hur mycket bättre det kommer att bli i deras hem.

- När bruden förs hem till svärmor bär hon ett skynke över huvudet för att skydda henne från magiska influenser. I det nya hemmet äger en ceremoni rum med många sånger, danser och riter, och hon får en gift kvinnas huvudbonad, berättar Mare.

Under de tre dagarna på Kihnu fick ESINs delegater på många olika sätt uppleva det immateriella kulturarvet på ön. På det fantastiska hembygds museet fick vi lära oss att knyta ett traditionellt band med hjärtan och på den rätt nybyggda kommundgården fick vi lära oss att dansa några av öns traditionella danser – naturligtvis med några av öns festklädda kvinnor. I programmet ingick också att besöka några av de viktigaste småföretagen: ett byggföretag som bland annat gör traditionella spåntak, ett företag inom fiskförädling och en gård som föder upp Highland Cattle och den lokala, inhemska fårrasen Kihnu.

Mitt emot museet ligger kyrkan, som byggdes som en luthersk kyrka år 1784. Mitten av 1800-talet präglades dock av brist på mat, och öborna blev under den perioden lovade skattelättnader och andra förmåner om de konverterade till den ortodoxa läran. När nästan alla Kihnubor mellan åren 1846-47 konverterade, gav tsar **Nikolai I** order om att kyrkan

skulle ges till den ortodoxa församlingen och klocktornet fick en lökkupol. Det är kvinnorna som arrangerar dop, bröllop och begravningar.

Öbor från 16 europeiska och 11 estniska öar deltog i ESINs årsmöte, som arrangerades av den estiska öföreningen Eesti Saarte Kogu med **Riina Kaljulaid** från Ruhnu, Rågö, i spetsen. Som värd på Kihnu fungerade den unge borgmästaren **Egon Vohu**, inte klädd i kostym som kommunala chefer brukar, utan i en hemstickad Kihnutröja. Förutom att introducera oss till Kihnu skötte han tekniken och fungerade som taxichaufför – en mångsysslade öbo alltså.

Den egentliga mötesdagen ägnades åt workshoppar kring bobarhet och till en översikt av hur öpolitiken runt om i Europa är uppbyggd. Alla öföreningar kunde peka på liknande problem: en krympande befolkning, få ungdomar, knaggliga kommunikationer, höga markpriser och en överbelastning av öarna under högsäsong. Men det finns förstås ljuspunkter – när Finlands Öars verksamhetsledare **Ida-Kajsa Johansson** presenterade hur Finlands skärgårdsområden backas upp av den politiskt tillsatta Skärgårdsdelegationen, skärgårdslagen och systemet med skärgårdstillägg, kunde man än en gång konstatera att Finland i internationellt perspektiv ligger i absolut framkant. Som ordförande för ESIN återvaldes **John Walsh** från Irland, som även kommer att stå värd för ESINs årsmöte 2023.

ARTIKELFÖRFATTAREN

PIA PROST är medlem av Finlands Öar rf – Suomen Saaret ry (FÖSS) och viceordförande för European Small Islands Federation (ESIN).

pia.prost@abo.fi
050-338 1710

Bildtexter.

Vid Kynö södra udde, som benämns *Pitkana ots*^[4], står fyren *Kihnu tuletorn*.

En av öns sevärdheter är fyrtornet som hämtades från England 1864. Kihnu museum ger en god inblick i öns historia.

